

Міністерство освіти і науки України
Кіровоградська льотна академія Національного авіаційного університету
Кафедра менеджменту, економіки та права

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник начальника академії
з навчальної та наукової роботи
_____ Д.М. Обідін
31 серпня 2015 року

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВПП 1.2. Основи міжнародної цивільної авіації

напрямок підготовки 6.030601 «Менеджмент»

професійне спрямування

«Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»

варіативна компонента «Менеджмент міжнародних авіаційних перевезень»

факультет менеджменту

Кіровоград
2015 рік

Розроблено та внесено: *Кіровоградська льотна академія Національного авіаційного університету, кафедра менеджменту, економіки та права*

Розробники програми: Саркісова О. М., ст. викладач кафедри менеджменту, економіки та права
Ситник О. Ю., ст. викладач кафедри менеджменту, економіки та права, к.е.н.

Обговорено та схвалено Методичною радою факультету менеджменту за напрямом підготовки 6.030601 «Менеджмент».

Протокол від 31 серпня 2015 року № 1.

31 серпня 2015 року

Голова _____

А.В. Залевський

Вступ

Програма вивчення навчальної дисципліни «**Основи міжнародної цивільної авіації**» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки *бакалаврів*, напряму підготовки *6.030601 «Менеджмент»*, професійного спрямування «*Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності*»

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Основи міжнародної цивільної авіації» є принципи польоту літальних апаратів; класифікація повітряних суден; основи теорії польоту, етапи і класифікація польотів повітряних суден; об'єкти та суб'єкти авіаційної діяльності на міжнародному ринку; системи управління діяльністю міжнародної цивільної авіації; види та особливості авіаційних послуг на міжнародному ринку; основи технології, організації та забезпечення авіаційної діяльності на міжнародному ринку; організаційно-правові форми організації авіації, класифікація; міжнародні авіаційні організації; стандарти та рекомендаційна практика ICAO; авіаційні стандарти різних країн світу; документи Євроконтролю; характеристика регіону Африки та Індійського океану; характеристика Карибського регіону; характеристика Європейського регіону ICAO; характеристика регіону Близького Сходу; характеристика регіону Азії; характеристика Північноамериканського регіону; характеристика Північноатлантичного регіону; характеристика Тихоокеанського регіону; характеристика регіону Південної Америки.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Основи міжнародної цивільної авіації» є логічним началом циклу дисциплін з організації перевезень. Дисципліна вивчаються разом з «Організація міжнародних пасажирських перевезень», економікою ЦА, «Організацією міжнародних регулярних польотів», «Організацією міжнародних чартерних рейсів», «Організацією міжнародних вантажних перевезень» та «Організацією авіаційних робіт на міжнародних ринках». Дисципліна є основа вивчення спеціальних профілюючих курсів для успішного проходження практичної підготовки.

Програма навчальної дисципліни складається з таких тем:

- Тема 1. *Основні етапи розвитку світової авіації*
- Тема 2. *Основи повітроплавання*
- Тема 3. *Гелікоптери, автожири, екраноплани*
- Тема 4. *Літаки*
- Тема 5. *Безпілотні літальні апарати (БЛА)*
- Тема 6. *Основи авіабудування*
- Тема 7. *Світові лідери-виробники авіаційної техніки*
- Тема 8. *Аеропорти*
- Тема 9. *Провідні міжнародні аеропорти світу*
- Тема 10. *Авіакомпанії*
- Тема 11. *Провідні лідери світових авіаційних перевезень*
- Тема 12. *Авіаційний інжиніринг*
- Тема 13. *Організаційно-правові форми організації авіації. Класифікація.*
- Тема 14. *Міжнародні авіаційні організації*
- Тема 15. *Стандарти та рекомендована практика ICAO (SARPs)*
- Тема 16. *Європейські авіаційні стандарти (JAR) та національні авіаційні власті (Україна)*
- Тема 17. *Документи Євроконтролю (ESARRs)*
- Тема 18. *Характеристика регіону Африки та Індійського океану*
- Тема 19. *Характеристика Карибського регіону (CAR)*
- Тема 20. *Характеристика авіатранспортної системи України*
- Тема 21. *Характеристика Європейського регіону ICAO (EUR)*
- Тема 22. *Характеристика регіону Близького Сходу (MID)*
- Тема 23. *Характеристика регіону Азії (ASIA)*
- Тема 24. *Характеристика Північноамериканського регіону (NAM)*
- Тема 25. *Характеристика Північноатлантичного регіону NAT*

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Основи міжнародної цивільної авіації» є формування у майбутніх фахівців з менеджменту уявлень щодо діяльності міжнародного авіаційного транспорту, ознайомлення зі специфікою його продукції та системою управління авіатранспортним виробництвом.

1.2. Основним завданням вивчення дисципліни «Основи міжнародної цивільної авіації» є розкриття місця і ролі авіаційного менеджера в діяльності авіаційних підприємств і організацій, що працюють на зовнішніх ринках.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми курсанти повинні:

знати:

- принципи польоту літальних апаратів;
- класифікацію повітряних суден;
- основи теорії польоту, етапи і класифікацію польотів повітряних суден;
- об'єкти та суб'єкти авіаційної діяльності на міжнародному ринку;
- систему управління діяльністю міжнародної цивільної авіації;
- види та особливості авіаційних послуг на міжнародному ринку;
- основи технології, організації та забезпечення авіаційної діяльності на міжнародному ринку;
- організаційно-правові форми організації авіації, класифікація;
- міжнародні авіаційні організації;
- стандарти та рекомендаційна практика ICAO;
- авіаційні стандарти різних країн світу;
- документи Євроконтролю;
- характеристика регіону Африки та Індійського океану;
- характеристика Карибського регіону;
- характеристика Європейського регіону ICAO;
- характеристика регіону Близького Сходу;
- характеристика регіону Азії;
- характеристика Північноамериканського регіону;
- характеристика Північноатлантичного регіону;
- характеристика Тихоокеанського регіону;
- характеристика регіону Південної Америки.

вміти:

- вільно орієнтуватись в теоретичних та практичних проблемах цивільної авіації;
- відбирати, систематизувати й аналізувати необхідну інформацію;
- здійснювати пошук необхідної інформації засобами Інтернет;
- систематизувати, аналізувати та оформлювати інформацію у вигляді тез та рефератів;
- складати доповідь за результатами пошуку;
- проводити презентацію та публічний виступ.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин/ 5 кредитів ECTS

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Основні етапи розвитку світової авіації

Історія зародження авіації, перші польоти, ера піонерів. Епоха першої світової війни в історії світової авіації. «Золотий вік» авіації. Друга світова війна в історії світової авіації. Епоха холодної війни в історії світової авіації. Перспективи розвитку авіації, погляд у майбутнє.

Тема 2. *Основи повітроплавання*

Історія розвитку повітроплавання і перші повітроплавці. Аеростати та їх типи. Класифікація дирижаблів і їх застосування. Сучасне застосування ЛА легше повітря і перспективи розвитку повітроплавання.

Тема 3. *Гелікоптери, автожири, екраноплани*

Основні принципи польоту вертольотів їх класифікація та застосування. Автожири, їх властивості та особливості. Область застосування автожирів. Ефект екрану, екраноплани та їх застосування. Перспективи розвитку екранопланів і екранольотів.

Тема 4. *Літаки*

Принцип польоту літака. Історія літакобудування. Основні елементи конструкції літака і їх призначення. Класифікація сучасних літаків. Літаки майбутнього.

Тема 5. *Безпілотні літальні апарати (БЛА)*

Принцип польоту БЛА і їх класифікація. Історія створення БЛА. Основні елементи конструкції і їх призначення. Сучасне застосування БЛА. Перспективи використання БЛА.

Тема 6. *Основи авіабудування*

Авіаційна промисловість. Розробка літальних апаратів. Виробництво літальних апаратів та їх випробування. Ремонт літальних апаратів. Утилізація авіаційної техніки. Стан і перспективи авіабудування України.

Тема 7. *Світові лідери-виробники авіаційної техніки*

Аналіз світового ринку авіабудування. Міжнародні авіабудівні концерни. Авіабудівні концерни країн СНД. Українські виробники літаків.

Тема 8. *Аеропорти*

Поняття «Аеропорт, аеродром, посадочний майданчик». Служби аеропорту для забезпечення польотів. Аеропорт - функціональна система. Функції та завдання аеропортів. Класифікація аеропортів.

Тема 9. *Провідні міжнародні аеропорти світу*

Аеропорти Північної Америки. Європейські аеропорти. Аеропорти африканських країн. Аеропорти країн Близького Сходу та Азії. Аеропорти України.

Тема 10. *Авіакомпанії*

Характеристика видів діяльності авіакомпаній. Основні цілі і завдання АК. Типова організаційна структура АК. Тарифна політика АК. Виробничі ресурси АК.

Тема 11. *Провідні лідери світових авіаційних перевезень*

Перші АК. Аерофлот - єдина АК СРСР. АК США і країн Західної Європи. АК країн Азії та Близького Сходу. АК України

Тема 12. *Авіаційний інжиніринг*

Цілі і завдання інжинірингу. Вимоги до організації з технічного обслуговування літаків. Інженерно-авіаційний комплекс ІАК. Авіаційно-технічна база АТБ. Авіаремонтні компанії України.

Тема 13. *Організаційно-правові форми організації авіації. Класифікація.*

Цивільна авіація. Державна авіація (ВПС, МНС, поліція, урядова і т.п.). Авіація загального призначення.

Тема 14. *Міжнародні авіаційні організації*

Міжнародна організація цивільної авіації (ICAO). Міжнародна організація повітряного транспорту (IATA). Європейська конференція з цивільної авіації (ECAC). Європейські об'єднані авіаційні влади (JAA) і європейське агентство з безпеки авіації (EASA). Федеральна авіаційна адміністрація США (FAA). Європейська асоціація з безпеки повітряної навігації (EUROCONTROL). Національна авіаційна влада.

Тема 15. *Стандарти та рекомендована практика ICAO (SARPs)*

Додатки до Чиказької Конвенції. Процедури аеронавігаційних служб. Документаційне забезпечення польотів.

Тема 16. *Європейські авіаційні стандарти (JAR) та національні авіаційні власті (Україна)*

Нормативні документи JAR. JAR-FCL - вимоги по ліцензуванню льотного персоналу. JAR - OPS - вимоги до правил виконання польотів повітряними суднами ЦА. Авіаційні власті України (Державіаадміністрація). Структура Державіаадміністрації. Основні завдання ДАА. Структура нормативно-правової бази ЦА України.

Тема 17. *Документи Євроконтролю (ESARRs)*

Міжнародна організація Євроконтроль. Органи УІР. Документи ESARRs.

Тема 18. *Характеристика регіону Африки та Індійського океану*

Аеронавігаційні регіони ICAO. Додаткові регіональні правила Doc 70303. Вузлові аеропорти (хаби) AFI. Найбільші авіакомпанії регіону.

Тема 19. *Характеристика Карибського регіону (CAR)*

Стан авіатранспортної системи та шляхи розвитку Карибського регіону ICAO. Основні аеропорти регіону CAR. Основні оператори (авіакомпанії) регіону CAR.

Тема 20. *Характеристика авіатранспортної системи України*

Стан і концепція розвитку АТС України. Основні аеропорти України. Лідируючі авіакомпанії України. Авіабудівні компанії України. Авіаційні ВНЗ України.

Тема 21. *Характеристика Європейського регіону ICAO (EUR)*

Стан та шляхи розвитку АТС Європейського регіону. Найбільші аеропорти регіону EUR. Основні авіакомпанії регіону. Авіабудівний концерн Airbus.

Тема 22. *Характеристика регіону Близького Сходу (MID)*

Стан АТС регіону та шляхи її розвитку. Основні аеропорти регіону. Найбільші авіакомпанії регіону.

Тема 23. *Характеристика регіону Азії (ASIA)*

Стан АТС регіону та шляхи розвитку. Основні аеропорти регіону. Найбільші авіакомпанії Азії.

Тема 24. *Характеристика Північноамериканського регіону (NAM)*

Стан АТС та перспективи розвитку регіону. Основні аеропорти регіону. Найбільші АК регіону. Авіабудівна компанія Boeing. Виробництво авіаційних двигунів. Pratt & Whitney. General Electric.

Тема 25. *Характеристика Північноатлантичного регіону NAT*

Стан АТС регіону та шляхи розвитку. Основні аеропорти регіону. Найбільші АК регіону.

Тема 26. *Характеристика Тихоокеанського регіону PAC*

Стан АТС регіону і перспективи розвитку. Основні аеропорти. Великі авіакомпанії

регіону.

Тема 27. *Характеристика регіону Південної Америки SAM*

Стан АТС регіону та шляхи розвитку. Основні аеропорти регіону. Найбільші АК регіону. Авіабудівна компанія «Embraer».

3. Рекомендована література:

1. Балабанова Л.В. Організація праці менеджера : навч. пос. / Л.В. Балабанова, О.В. Сардак. – К. : ВД "Професіонал", 2004. – 304 с.
2. Безпека авіації / В.А. Бабак, В.П. Харченко, В.О. Максимов та ін. – К. : Техніка, 2004. – 584 с.
3. Зеркалов Д.В. Транспортна система України : довідник / Д.В. Зеркалов – К. : Основа, 2007. – 620 с.
4. Коба В.Г. Економіка транспорту : навч. пос. / В.Г. Коба. – К. : ҚДАВТ, КМУЦА, 2005. – 254 с.
5. [Коваленко Г.В.](#) Летная эксплуатация : уч. пос. для вузов / Г.В. [Коваленко](#), А.Л. [Микинелов](#), В.Е. [Чепига](#). – М. : Машиностроение, 2007. – 416 с.
6. Кулаев Ю.Ф. Экономика гражданской авиации Украины : монография / Ю.Ф. Кулаев. – К. : "Феникс", 2004. – 666 с.
7. Менеджмент на транспорте / Н.Н. Громов, В.А. Персианов, Н.С. Усков и др.; Под общ. ред. Н.Н. Громова, В.А. Персианова. – М. : ИЦ "Академия", 2003. – 528 с.
8. Сетков В.И. Основы общего менеджмента (краткий курс) / В.И. Сетков. – М. : ИНФРА-М, 2003. – 169 с.
9. Яцківський Л.Ю. Загальний курс транспорту : навч. пос. у 2-х книгах / Л.Ю. Яцківський, Д.В. Зеркалов. – Кн. 1. – К. : Арістей, 2007. – 544 с.
10. Яцківський Л.Ю. Загальний курс транспорту: навч. пос. у 2-х книгах / Л.Ю. Яцківський, Д.В. Зеркалов. – Кн. 2. – К. : Арістей, 2008. – 426 с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання 1 семестр – диф. залік, 2 семестр – екзамен.

5. Засоби діагностики успішності навчання:

Контроль успішності та якості навчання здійснюється за допомогою рейтингової системи оцінювання, яка передбачає наступні контрольні заходи:

- поточний контроль (за темами);
- підсумковий (семестровий) контроль (за навчальним курсом).

♦ Навчальні досягнення курсанта оцінюються за 100-бальною шкалою успішності на основі рівномірного розподілу балів за видами виконуваних робіт згідно зі структурою навчальної діяльності за темами курсу – заліковим планом (11а – для денної форми навчання, 11б – для заочної форми навчання).

Поточний контроль успішності навчання (за темами) здійснюється за всіма видами навчальної роботи, проводиться на практичних заняттях з відповідних тем дисципліни і передбачає виконання поточної контрольної роботи і діагностування якості навчальної діяльності за видами самостійної підготовки: контроль засвоєння знань за лекційним матеріалом і завданнями самостійної роботи та перевірку домашньої індивідуально-творчої контрольної роботи за індивідуальним і науковим складовими навчальної діяльності курсанта.

♦ **Поточна оцінка успішності навчання** (за темами) визначається за 100-бальною шкалою як сума балів за виконання контрольних завдань для поточного контролю успішності (поточної контрольної роботи) – 40 балів і результатів діагностування якості самостійної підготовки – 60 балів (контроль знань за темою – 20 балів і домашня індивідуально-творча контрольна робота – 40 балів).

◆ Оцінка успішності навчання за всіма видами навчальної роботи визначається за 100-бальною шкалою як середня поточних оцінок успішності навчання за кожною темою.

◆ Акумулятивна оцінка успішності навчання (бальна оцінка) визначається за 100-бальною шкалою як середня оцінок успішності навчання, тобто поточних оцінок успішності навчання за темами.

Підсумковий контроль успішності навчання (за курсом) проводиться на спеціально визначених практичних заняттях або організується іншим чином і передбачає проведення підсумкової контрольної роботи з урахуванням акумулятивної підсумкової оцінки успішності навчання.

◆ Контрольна підсумкова оцінка успішності навчання (за результатами проведення підсумкового контролю) визначається за 100-бальною шкалою як сума балів за виконання контрольних завдань для підсумкового контролю – 40 балів і 60% акумулятивної підсумкової оцінки успішності навчання – 60 балів.

◆ Семестрова **підсумкова оцінка успішності навчання** визначається за 100-бальною шкалою як краща (з більшою кількістю балів) з акумулятивної чи контрольної підсумкових оцінок успішності навчання.